Kanapé (ülőgarnitúra része)

Bútorgyűjtemény

Leltári szám:	24508
Készítés ideje:	1700 körül
Készítés helye:	Magyarország
Anyag:	gyapjúfonal; tölgyfa
Technika:	esztergályozott; gros point hímzés; petit point hímzés
Méretek:	magasság: 111 cm szélesség: 185 cm mélység: 65 cm

A kanapéból és kilenc támlásszékekből (ltsz. 24507.a-i) álló ülőgarnitúra a kárpitvarrásos barokk bútorok egyik reprezentatív példája. Az esztergályozott lábakon álló ülőbútorok hímzett kárpitjának mintája egymásba kapcsolódó nagyleveles indákból áll, egyes széktámlákat *chinoiserie* jelenetet ábrázoló kárpittal vontak be.

A 17. századtól a 19. századig magyarországi inventáriumokban és egyéb leírásokban gyakran olvashatunk *gros et petit point* technikával, kis és nagy lapos öltéssel hímzett fal- és bútorkárpitokról, amelyeket Európa-szerte ismert, főleg németalföldi metszetek és minták után készítettek főúri udvarokban és köznemesi kúriákban. Hédervári Katalin ingóságai között, 1681-ben „három darab selye székre való matéria szőrbül” és „négy darab szőrrel varrott kárpit selye szék” volt. A hímzést varrásnak nevezték. Teleki Józsefné, Árva Bethlen Kata (1700-1759) fogarasi udvarában varróinasokat tartott, akik gyapjúval, „székvarró bécsi szőrrel” dolgoztak. Fonalas munkáiról szólva, írásában megemlíti: *Az én kerczesorai székeim (…) hatféle színnel vagynak [varrva], testszinnel, zölddel, karmasinszínnel, ékszínkékkel, narancsszínnel, hamuszínnel (…) én nekem sehol faszékeim nincsenek, mivel mind posztós, varratos székeim vannak*.

Nem véletlen, hogy egész Európában point de Hongrie (magyar öltés) névvel illetik azt a kárpitvarrást, amelyet színes fonállal, zegzug vonalakkal díszítenek, amelyet úgy kapnak, hogy a lapos öltést mindig az előző közepéből indítják. Ezt az egyszerűbb, geometrikus formát később felváltják a lombdíszes, majd jelenetes, kézzel hímzett kárpitok, ilyen a bemutatott bútoregyüttes is, vagy hasonlóak II. Rákóczi Ferenc, a nagy fejedelem regéci ülőbútorai (a Magyar Nemzeti Múzeumban), továbbá a Desewffy-gyűjtemény Mária Terézia és Lotharingiai Ferenc alakjával díszített két hátasszéke és magyar címeres kanapéja. Eszterházán, Fényes Miklós udvarában David Teniers képeinek és metszeteinek ismeretében fogantak azok a hasonló technikával készült garnitúrák, amelyek ülőlapjain és főleg háttámláin flamand parasztjelenetekkel találkozunk. Ezek a zsánerképek, kínaizáló (*chinoiserie*) jelenetekkel kiegészülve a bemutatott garnitúrán is megjelennek.

Az ülőgarnitúra 1940-ben Delmár Emil (1876–1959) letétjeként került az Iparművészeti Múzeumba, majd az intézmény 1987-ben vásárolta meg az együttest a neves műgyűjtő örököseitől.

Irodalom

- Szerk.: Horváth Hilda, Szilágyi András: *Remekművek az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből. (Kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2010. - Nr. 69. (Vadászi Erzsébet)
- Szerk.: Pataki Judit: *Az idő sodrában. Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek története*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2006. - Nr. 182. (Vadászi Erzsébet)
- Szerk.: Kőszeghy Péter: *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Középkor és kora újkor*. Balassi Kiadó, Budapest, 2003 - 2014. - &
- Batári Ferenc, Vadászi Erzsébet: *Bútorművészet a gótikától a biedermeierig*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2000. - 64. Nr. 2.
- Szerk.: Pataki Judit: *Művészet és Mesterség. CD-ROM*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1999. - fa, bútor 17.
- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. SZ/7.
- Szerk.: Miklós Pál: Magyar bútorok. *Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei*. Magyar Helikon, Budapest, 1979. - 260

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Batári Ferenc: *Európai bútorok a XV-XVII. században*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1966. - Nr. 75.
- Voit Pál: *Régi magyar otthonok*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1943. - p. 160. (képpel)

